

هر کس در زندگی خود اسوه و الگویی دارد که سعی می‌کند خود را به او نزدیک سازد و پرتوی از صفات او را در درون وجود خود ببیند. به تعبیر دیگر در درون دل انسان جایی برای اسوه‌ها و قهرمانهاست و به همین دلیل، تمام ملت‌های جهان در تاریخ خود به الگوهای واقعی و گاه پنداری متوسل می‌شوند و بخشی از فرهنگ و تاریخ خود را بر اساس وجود آنها بنا می‌کنند.

قرآن این کتاب انسان‌ساز و جامعه‌ساز برای ارتقاء و رشد انسانها به سمت و سوی کمالات، علاوه بر برنامه‌های علمی و عملی، الگوهای رفتاری را نیز ارائه داده است. از آنجا که نصف جامعه بشری را زنان تشکیل می‌دهند، برای هدایت آنها علاوه بر برنامه‌های علمی و عملی ارائه الگوهای مناسب نیز لازم است. در فرهنگ قرآنی، بر خلاف تصور برخی مکتبها و افراد که فقط مردان را الگوی افراد و جامعه می‌دانند، آنجا که می‌خواهد اسوه‌ها و نمونه‌ها را معرفی کند، در کنار اسوه بودن حضرت ابراهیم علیه السلام و حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله، الگوها و نمونه‌هایی از زنان وارسته و همچنین زنان گمراه

مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا؛^۲ «به یقین، مردان مسلمان و زنان مسلمان، مردان با ایمان و زنان با ایمان، مردان مطیع فرمان خدا و زنان مطیع فرمان خدا، مردان راستگو و زنان راستگو، مردان صابر و شکیبا و زنان صابر و شکیبا، مردان با خشوع و زنان با خشوع، مردان انفاق کننده و زنان انفاق کننده، مردان روزه دار و زنان روزه دار، مردان پاکدامن و زنان پاکدامن، و مردانی که بسیار به یاد خدا هستند و زنانی که بسیار به یاد خدا هستند، [انسانهای مطلوبی هستند و] خداوند برای همه آنها مغفرت و پاداش عظیمی فراهم ساخته است.»

۳. اطاعت خدا و رسول: در بین خواص، آن زنانی نمونه هستند که هم اهل عمل صالح باشند و هم مطیع پیشوا و رهبر خویش. قرآن درباره زنان پیامبر می فرماید:

﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَمِنْ تَحْتِ أَعْيُنِنَا جَنَّاتُ مُتَّصِفَاتٍ يُتْرَقْنَ فِي حُجْرَاتٍ يَدْخُلْنَ فِيهَا وَالْغُرَابُ حَبِيبٌ﴾^۳ و هر کس از شما [زنان پیامبر]

را به جامعه و مؤمنان معرفی می کند. این الگوهای معرفی شده، در دو بخش قابل تبیین است: الگوهای توصیفی و الگوهای عینی و شخصی.

الف. الگوهای توصیفی:

در این بخش، قرآن کریم یکسری اوصاف کمالی را برای زنان نمونه بیان می دارد که برخی از آنها از این قرار است:

۱. زنهای صالحه و امانتدار: در قرآن کریم می خوانیم: ﴿قَالَصَالِحَاتٌ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ﴾^۱ «زنان صالح، زنانی هستند که متواضع اند و در غیاب [همسر خود] اسرار و حقوق [او] را مقابل حقوقی که خدا برای آنان قرار داده، حفظ می کنند.»

۲. مجموعه ای از اوصاف زنهای نمونه: ﴿إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَّصِدِّقِينَ وَالْمُتَّصِدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُنَّ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ

۱. نساء / ۳۴.

۲. احزاب / ۳۵.

۳. همان / ۳۱.

طهارت فاطمه علیها السلام

قرآن کریم می فرماید: ﴿إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَ يُطَهِّرَ كُمْ تَطْهِيراً﴾^۱ «خدا چنین اراده کرده که ناپاکی و گناه را از شما اهل بیت ببرد و شما را پاک و منزّه گرداند.» به اعتراف شیعه و سنی یکی از کسانی که مشمول آیه تطهیر می باشد، فاطمه زهراء علیها السلام است.^۲ مرحوم علامه امینی ۱۶ نفر از صحابه و ۳۰۰ نفر از راویان را با مشخصات، نام برده که آیه تطهیر را مربوط به پنج تن آل عبا، از جمله حضرت فاطمه علیها السلام دانسته اند.^۳

برتری معنوی و حضور اجتماعی

آیه دیگری که هم برتری معنوی فاطمه علیها السلام را به اثبات می رساند و هم حضور او را در مسائل مهم اعتقادی و اجتماعی نشان می دهد، آیه مباهله است که می فرماید: ﴿فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَ أَبْنَاءَكُمْ وَ نِسَاءَنَا وَ نِسَاءَكُمْ وَ أَنْفُسَنَا وَ أَنْفُسَكُمْ

برای خدا و پیامبرش خضوع کند و عمل صالح انجام دهد، پاداش او را دو چندان خواهیم داد و روزی پر ارزشی برای او آماده کرده ایم.»

و به طور کلی، تمام اوصافی که برای انسانهای نمونه، چه مرد و چه زن در قرآن آمده است، اگر در زن موجود باشد، می تواند به عنوان زن نمونه و الگو مطرح باشد.

ب. الگوهای عینی و شخصی

قرآن کریم در کنار الگوهای توصیفی، اسوه های عینی و حقیقی را نیز به عنوان نمونه به جامعه بشری، مخصوصاً بانوان معرفی کرده است که با اقتداء به آنها می توانند راحت تر و آسان تر راه تکامل و رشد را بیمایند. در این بخش، به اهم موارد اشاره می شود:

۱. فاطمه زهراء علیها السلام

از برترین زنان عالم هستی که در کمال معنوی بر همه پیشی گرفته است، فاطمه زهراء علیها السلام می باشد. آن حضرت، در طهارت و پاکی، کمالات معنوی، انفاق و امداد رسانی، تربیت فرزندان و شوهرداری، الگوی زنان جامعه بشری است.

۱. همان / ۳۳.

۲. ر. ک: الدر المصثور، سیوطی، ج ۵، ص ۱۹۹؛ البدایه و النهایه، ج ۲، ص ۳۱۶؛ بحار الانوار، ج ۲۵، صص ۲۱۳-۲۱۴.

۳. الفدیر، ج ۱، ص ۵۰؛ ح ۳، ص ۲۴ و ۱۹۶؛ ج ۵، ص ۴۱۶ و ...

ثُمَّ تَبْتَهَلُ فَتَجْعَلُ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ»^۱؛
 «بگو: بیايید ما فرزندان خود را دعوت کنیم و شما هم فرزندان خود را، ما زنان خویش را دعوت کنیم و شما هم زنان خود را، ما از نفوس خود دعوت کنیم و شما هم از نفوس خود. آن‌گاه مباحله کنیم و لعنت خدا را بر دروغگویان قرار دهیم!»

با توجه به اینکه مباحله با مسیحیان نجران یک کار عادی نیست و با زن و مرد عادی نمی‌توان اقدام به مباحله کرد، صلاحیت اقدام به چنین امر خطیری را تنها انسانهای مقدس و شایسته و نمونه دارا هستند که مورد رحمت حق می‌باشند.

بر این مسئله نیز منابع شیعه و سنی گواهی می‌دهند که مراد از «نساءنا» فاطمه زهراء علیها السلام می‌باشد.^۲

این آیه، هم معنویت بالای فاطمه علیها السلام را می‌رساند که به حدی است که دعا و نفرین او در پیشگاه الهی اثر دارد و هم نشان از حضور او در عرصه‌های مهم اجتماعی دارد؛ چنان‌که در جریان امامت علی علیه السلام با خواندن خطبه و گریه‌های جانسوز و فدا کردن جان خویش، حضور ابدی

خویش را در دفاع از امامت و ولایت امضاء کرد.

الگو بودن برای پیامبران

نشانه دیگر برای الگو و نمونه بودن فاطمه زهراء علیها السلام این است که پیغمبران بزرگی چون آدم و نوح و ابراهیم علیهم السلام برای استعجابت دعای خویش به فاطمه زهراء علیها السلام و اهل بیت علیهم السلام متوسل شده‌اند.

در باره حضرت آدم علیه السلام می‌خوانیم: «فَتَلَقَىٰ آدَمَ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ»^۳؛ «پس حضرت آدم علیه السلام از پروردگارش کلماتی را دریافت کرد [و آن کلمات را وسیله قبولی توبه خویش قرار داد] و خداوند توبه او را پذیرفت.» و در روایات فراوانی در منابع فریقین آمده که دعای آدم علیه السلام این بود: «أَسْأَلُكَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَعَلِيٍّ وَفَاطِمَةَ وَ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ»^۴

۱. آل عمران / ۶۱.

۲. صحیح مسلم، ج ۴، ص ۱۸۷۱؛ السنن الکبری، ج ۷، ص ۶۳ و دهها منبع دیگر.

۳. بقره / ۳۷.

۴. ارجح المطالب، ص ۳۲۰؛ الغدير، ج ۷، ص ۳۰۱؛ بحارالانوار، ج ۱۱، ص ۱۷۵؛ الذر المثور، ج ۱، صص ۶۰-۶۱.

می دهند [و می گویند]: فقط برای رضای خدا به شما طعام می دهیم و از شما هیچ پاداشی و سپاسی در خواست نداریم.» به اتفاق علماء شیعه و گروه زیادی از علماء اهل سنت که مرحوم علامه امینی در کتاب «فاطمه زهراء علیها السلام» اسامی آنها را آورده، آیه فوق درباره انفاق علی علیه السلام و فاطمه زهراء علیها السلام و فرزندان او می باشد.^۴

مادر و همسر نمونه

فاطمه زهراء علیها السلام در همسرداری نیز نمونه است؛ چنان که علی علیه السلام در جواب پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله که فرمود: همسرت را چگونه یافتی؟ گفت: «بهترین یار بر اطاعت [و بندگی] خداوند.» و چون از فاطمه سؤال کرد، گفت: «او بهترین شوهر است.»^۵

و درباره حضرت ابراهیم علیه السلام آمده که «وَإِذِ اسْتَأْذَنُكَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَأَتَمَّتْهُنَّ؛^۱» «هنگامی که پروردگار حضرت ابراهیم علیه السلام را با کلماتی امتحان کرد، پس آن کلمات را تمام کرد.»

و در روایات آمده که آن کلمات امامان معصوم و فاطمه زهراء علیها السلام بودند.^۲

الگو در انفاق

صدیقه اطهر علیها السلام نه تنها در معنویات الگو و نمونه است، بلکه در انفاق مالی نیز چنین است. او نه تنها پیراهن شب عروسی خویش را به زن فقیر داد، بلکه هیچ وقت فقیری از در خانه او دست خالی بر نگشت؛ گاه می شد که زیور آلات خویش را در راه خدا تقدیم می کرد و گاه نیز غذای افطاری خویش را خالصانه در راه خدا انفاق می کرد. خداوند در وصف انفاق او و خانواده اش می فرماید: «وَيُطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا * إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لِأَتْرِيدَ مِنْكُمْ جِزَاءً وَلَا شُكُورًا؛^۳» «آنان در راه دوستی خدا، طعام خود را به فقیر و یتیم و اسیر

۱. بقره / ۱۲۶.

۲. منابع المودة، قندوزی، ص ۹۷؛ بحار الانوار،

ج ۱۱، ص ۱۷۶.

۳. انسان / ۸-۹.

۴. فاطمه زهراء علیها السلام، علامه امینی، تهران، انتشارات استقلال، اول، ۱۳۷۶، صص ۱۲۶-۱۳۲.

۵. احقاق الحق، قاضی نورالله حسینی، طهران، مکتبه الاسلامیه، ج ۱۰، ص ۴۰۱؛ ر.ک: نزهة المجالس، صفوری شافعی، ج ۲، ص ۲۲۶.

و در جای دیگر، علی علیه السلام فرمود:
 او به راستی همیشه این گونه بود که
 چون به او نگاه می کردم، تمام غمها و
 غصه هایم بر طرف می شد.^۱ و
 فاطمه علیها السلام در آخرین لحظه نیز همسر
 نمونه بودن خویش را از زبان علی علیه السلام
 اقرار گرفت. آن گاه که گفت: «پسر عمو!
 هرگز مرا دروغگو و خائن نیافتی. از
 روزی که با من معاشرت کردی، با
 دستورات تو مخالفت نکردم.»
 علی علیه السلام فرمود: «[ای دختر پیغمبر!]
 معاذ الله! [که تو در خانه من بد رفتاری
 کرده باشی؛ زیرا] مراتب خداشناسی و
 نیکوکاری و پرهیزکاری و بزرگی و
 خدا ترسی تو به حدی است که جای
 ایراد و خرده گیری در مورد مخالفت با
 من نیست.»^۲

و در خصوص مادر نمونه بودن او
 همین بس که دو امام معصوم مانند
 حسن و حسین علیهما السلام و دو شیر زن
 همچون زینب و ام کلثوم علیهما السلام را به
 جامعه بشری تحویل داد. به جهت
 همین اوصاف بود که قرآن خطاب به
 پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله می فرماید: «إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ
 الْكُوْثُرَ!»^۳ «ما به تو کوثر (فاطمه که نسل

تو از او باقی خواهد ماند) را دادیم.»

۲. حضرت مریم علیها السلام

دومین زن نمونه در قرآن حضرت
 مریم علیها السلام است. او نیز از جهاتی نمونه
 شمرده شده است که به اهم آنها اشاره
 می شود:

مریم علیها السلام زن معصومه و برگزیده

الهی

مریم علیها السلام از آن جهت می تواند
 الگو و نمونه باشد که هم معصوم از
 گناهان است و هم برگزیده و مصطفای
 حق می باشد. قرآن کریم می فرماید: «يَا
 مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكِ وَطَهَّرَكِ وَاصْطَفَاكِ
 عَلَي نِسَاءِ الْعَالَمِينَ»^۴ «[بیاد آورید
 هنگامی را که فرشتگان گفتند: [ای
 مریم! خدا تو را برگزیده و پاک ساخته
 و بر تمام زنان برتری داده است. البته
 این با آنچه در حق فاطمه زهراء علیها السلام
 گفته شده که سیده بانوان عالم است،
 منافات ندارد؛ چون پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و
 دیگر امامان معصوم علیهم السلام فرمودند:

۱. بحار الانوار، مؤسسة الوفاء، ج ۴۳، ص ۱۳۴.

۲. همان، ص ۱۹۱، ح ۲۰.

۳. کوثر / ۱.

۴. آل عمران / ۴۲.

«مریم بانوی زنان زمان خود بود، اما فاطمه بانوی همه بانوان جهان از اولین و آخرین است.»^۱

آیه دیگری که بر پاکی و برگزیده بودن مریم علیها السلام دلالت دارد، آیه‌ای است که در آن از زبان مادر مریم علیها السلام خطاب به خداوند آمده است: «وَإِنِّي سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ وَإِنِّي أُعِيذُهَا بِكَ وَذُرِّيَّتَهَا مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ»؛^۲ «و من او را مریم نامیدم و او و فرزندانش را از [وسوسه‌های] شیطان رانده شده، در پناه تو قرار دادم.» و این دعای مادر را خدا قبول فرمود و او را از شر شیطان حفظ کرد.

مریم بانوی پاکدامن

مریم علیها السلام در پاکدامنی نیز الگوی دیگران و در بین زنها نمونه است. خداوند عفت و پاکدامنی او را در موارد متعددی امضاء کرده است؛ یک جا می‌فرماید: «وَأَلَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهَا مِنْ رُوحِنَا وَجَعَلْنَاهَا وَابِنَهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ»؛^۳ «[و به یاد آور] زنی را که دامان خود را پاک نگه داشت و ما از روح خسود در او دمیدیم و او و فرزندش (عیسی مسیح علیه السلام) را نشانه

بزرگی برای جهانیان قرار دادیم.» همین مضمون در سوره تحریم نیز آمده است.^۴

و در جای دیگر فرمود: «مریم گفت: پروردگارا! چگونه فرزندی برای من خواهد بود، در حالی که انسانی با من تماس نگرفته است؟ [در پاسخ او] فرمود: خداوند این‌گونه هر چه را بخواهد، می‌آفریند.»^۵

و همین‌طور در سوره مریم می‌خوانیم که «و گفت: من از شر تو، به خدای رحمان پناه می‌برم، اگر پرهیزگاری. گفت: من فرستاده پروردگار توام، [آمده‌ام] تا پسر پاکیزه‌ای به تو ببخشم. گفت: چگونه ممکن است فرزندی برای من باشد، در حالی که تاکنون انسانی با من تماس نداشته است و زن آلوده‌ای هم نبوده‌ام! گفت: مطلب همین است.»^۶

۱. نورالتقلین، حویزی، ج ۱، ص ۳۳۶؛

بحارالانوار، ج ۱۰، ص ۲۴.

۲. آل عمران / ۳۶.

۳. انبیاء / ۹۱.

۴. تحریم / ۱۲.

۵. آل عمران / ۴۷.

۶. مریم / ۱۸-۲۱.

عبادت و بندگی

حضرت مریم علیها السلام در عبادت و بندگی نیز نمونه است. خداوند متعال هم از او خواسته است که برترین عبادتها را داشته باشد و هم در مواردی عبادتهای او را مورد تأیید و تشویق قرار داده است.

در مورد بخش اول می فرماید: ﴿يَا مَرْيَمُ اقْنُتِي لِرَبِّكِ وَاسْجُدِي وَارْكَعِي مَعَ الرَّاكِعِينَ﴾؛^۱ «ای مریم! برای پروردگار خود خضوع کن و سجده به جا بیاور و با رکوع کنندگان رکوع کن!»

و در آیه دیگر اطاعت و بندگی او را امضاء کرده، می فرماید: ﴿وَكَاثِبًا مِنْ الْقَائِمِينَ﴾؛^۲ «[مریم] از مطیعان فرمان خدا بود.» و در سوره مریم پاداش و تشویقی نیز برای او به خاطر عبادتش در نظر گرفته است؛ آنجا که می فرماید: «هر زمان زکریا وارد محراب او می شد، غذای مخصوصی در آنجا می دید. از او می پرسید: ای مریم! این را از کجا آورده‌ای؟ گفت: این از ناحیه خداست. خداوند هر کسسی را بخواهد، بی حساب روزی می دهد.»^۳ و گفته شده که «مریم» یعنی زن عبادت‌کار.^۴

مادر نمونه

حضرت مریم علیها السلام یکی از بهترین مادران عالم هستی است و یکی از بزرگ‌ترین پیغمبران الهی را که جزء پیامبران اولوالعزم می باشد، در دامن خود تربیت کرده است؛ پیامبری که در اوان کودکی لیاقت تشریف به رسالت را پیدا کرد. خداوند درباره این فرزند که همان حضرت عیسی علیها السلام است و آن مادر نمونه چنین می گوید: ﴿إِذْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ مِنْهُ اسْمُهُ الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ وَجِبْهًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ﴾؛^۵ «[به یاد آورید] هنگامی را که فرشتگان گفتند: ای مریم! خداوند تو را به کلمه‌ای (وجود با عظمتی) از طرف خودش بشارت می دهد که نامش مسیح، عیسی بن مریم است، در حالی که در این جهان و جهان دیگر صاحب شخصیت و از مقربان است.»

۱. آل عمران / ۴۳.

۲. تحریم / ۱۲.

۳. آل عمران / ۳۷.

۴. تفسیر نمونه، ناصر مکارم شیرازی، ج ۲، ص ۳۹۶.

۵. آل عمران / ۴۵.

اسوه صبر و بردباری

راستی بسیار دشوار است زنی بدون داشتن همسر به فرمان الهی باردار شود و بتواند در مقابل سیل تهمتها مقاومت کند. و به راستی برای دختری که سالها اسوه پاکی و عفت و تقوا و نمونه‌ای در عبادت و بندگی خدا بوده تا آنجا که زاهدان و عابدان بنی اسرائیل به کفایت او از طفولیت افتخار می‌کردند و زیر نظر پیامبر بزرگی تربیت یافته بود و سجایای اخلاقی و آوازه قداست او همه جا پیچیده بود، بسیار سخت و دردناک است که یک لحظه احساس کند همه این سرمایه‌های معنوی‌اش به خطر افتاده و در گرداب بدترین اتهام قرار گرفته است؛^۱ ولی ایمان او به خدا و اینکه این فرزند، پیامبر موعود الهی است و تحفه آسمانی است، به او این صبر و مقاومت را داد که در مقابل تهمتها صبر کند و به رحمت و معجزات الهی امیدوار باشد.^۲

۳. همسر فرعون (آسیه)

از دیگر زنان نمونه قرآن که در بدترین محیط و فاسدترین مکان،

یعنی کاخ فرعون زندگی می‌کرد، ولی با شکوه‌ترین ایمان و پایداری و فداکاری را به نمایش گذاشت، آسیه دختر مزاحم می‌باشد. قرآن درباره او می‌فرماید: ﴿وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِّلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَتٍ فِرْعَوْنَ إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بِنْتًا فِي الْبَيْتِ وَاجْعَلْنِي مِن الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾؛ «و خداوند برای مؤمنان به همسر فرعون مثل زده است. در آن هنگام که گفت: پروردگارا! خانه‌ای برای من نزد خودت در بهشت بساز و مرا از فرعون و کار او نجات ده و مرا از گروه ستمگران رهایی بخش!» نکته در خور دقت در آیه فوق این است که همسر فرعون همچون مریم علیها السلام نه تنها الگو برای زنان است، بلکه مثال و نمونه برای کل جامعه می‌باشد.

همسر فرعون وقتی که معجزه موسی علیه السلام را در مقابل ساحران دید، به او ایمان آورد. مدتی ایمان خود را پنهان می‌کرد تا اینکه فرعون از ایمان او اطلاع یافت و او را از این کار نهی کرد

۱. ر.ک: مریم / ۲۸.

۲. همان / ۲۲ - ۳۳.

گر چه اسم او صریحاً در قرآن نیامده، ولی جای جای تاریخ قرآن و اسلام رفتارهای نمونه او را به یاد دارد. او الگوی بخشندگی و انفاق است؛ چرا که تمام ثروت خویش را دو دستی تقدیم پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله کرد تا در راه اسلام مصرف کند. او الگوی استقامت و بردباری است؛ زیرا در سخت ترین روزهای زندگی پیامبر صلی الله علیه و آله و در تنهاترین حالتها، پیشوای خود را تنها نگذاشت. او یک همسر نمونه است؛ چرا که تا آخرین لحظه مدافع همسر گرمی خود بود و هرگاه حضرت بر اثر سنگباران کفار، مکه را ترک می کرد، خدیجه رضی الله عنها به دنبال او راه می افتاد و برای او غذا می برد و زخمهای او را پانسمان می کرد.

او مادر نمونه است؛ زیرا پاک ترین دختر هستی را تربیت کرد و یازده امام معصوم علیهم السلام از نسل او می باشد. او

و اصرار داشت که دست از آیین موسی علیه السلام بردارد و خدای او را رها کند؛ ولی این زن با استقامت هرگز تسلیم فرعون نشد. سرانجام فرعون دستور داد دست و پاهایش را به میخی ببندند و در زیر آفتاب سوزان قرار دهند و سنگ عظیمی بر سینه او بیفکنند. هنگامی که آخرین لحظه های عمر خود را می گذرانند، دعایش این بود که «پروردگارا! خانه ای برای من در بهشت نزد خودت بساز!...»^۱

و خداوند دعای او را مستجاب کرد و در بهشت جای داد؛ چنان که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «برترین زنان بهشتی چهار نفرند: خدیجه دختر خویلد، فاطمه دختر محمد، مریم دختر عمران و آسیه دختر مزاحم، همسر فرعون.»^۲

۴. خدیجه کبری رضی الله عنها

از حدیث پیش گفته استفاده شد که یکی از زنان نمونه هستی خدیجه کبری رضی الله عنها است. در حدیث دیگری نیز پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «برترین زنان عالم، مریم، آسیه، خدیجه و فاطمه هستند.»^۳

۱. تفسیر نمونه، ج ۲۴، صص ۳۰۲-۳۰۳.

۲. بحار الانوار، ج ۱۶، ص ۲؛ اسد الغابه، ج ۵، ص ۴۳۷؛ استیعاب، ج ۴، ص ۱۸۲۱؛ در المشور، ج ۶، ص ۲۴۶.

۳. الخصال، شیخ صدوق، ج ۱، ص ۹۶.

بزرگ‌ترین حامی رسالت بود و هم برترین حامی و محب علی علیه السلام.
 آخرین نکته در باب زنهای نمونه در قرآن کریم این است که قرآن نه تنها زنهای نمونه در پاکی و خوبی را معرفی کرده است، بلکه در کنار زنان وارسته، الگوها و نمونه‌های زنان گمراه را نیز معرفی کرده است؛ از جمله می‌فرماید: «ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ كَفَرُوا امْرَأَتٍ تُوْحٍ وَ امْرَأَتٍ لُوْطٍ كَانَتَا تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا صَالِحَيْنِ فَخَانَتَاهُمَا فَلَمْ يُغْنِيَا عَنْهُمَا مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَقِيلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدَّاخِلِيْنَ»؛^۳ خداوند برای کسانی که کافر شدند، به همسر نوح و همسر لوط مثل زده است که آن دو تحت سرپرستی دو بنده از بندگان صالح ما بودند، ولی به آن دو خیانت کردند و ارتباط با این دو [پیامبر] در برابر خداوند سودی به حالشان نداشت و به آنها گفته شد: وارد آتش شوید، همراه کسانی که وارد می‌شوند.»

نمونه ایمان و خداشناسی است؛ چرا که دومین مسلمان و اولین زنی است که به پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله ایمان آورد و لذا تمام فضائلی که برای فاطمه علیها السلام در قرآن ذکر شده، به نحوی فضائل آن بانو نیز شمرده می‌شود. به این جهت رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «إِنَّ اللَّهَ اخْتَارَ مِنَ النِّسَاءِ أَرْبَعًا مَرْيَمَ وَ آسِيَةَ وَ خَدِيجَةَ وَ فَاطِمَةَ»^۱ به راستی خداوند از زنان عالم، چهار زن را برگزید: مریم، آسیه، خدیجه و فاطمه.»

و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در کلام زیبای دیگر در جواب عایشه فرمود: «خدیجه و کجاست مثل خدیجه! او مرا تصدیق کرد، آن‌گاه که مردم مرا تکذیب کردند و با مال خود مرا بر دین خدا کمک و یاری کرد.»^۲

از اشتراکات این چهار زن نمونه این است که همه مدافع رهبران خویش و حامیان رسالت و امامت بودند؛ فاطمه زهراء علیها السلام حامی رسالت و شهید راه امامت گشت، آسیه در راه حمایت از موسی علیه السلام به شهادت رسید، مریم علیها السلام با خریدن تهمت‌ها از عیسی علیه السلام حمایت کرد و خدیجه علیها السلام هم

۱. بحار الانوار، ج ۱۶، ص ۲، ح ۴.

۲. سفینه البحار، ج ۱، ص ۳۸۰؛ قاموس الرجال،

ج ۱۰، ص ۴۳۲.

۳. تحریم / ۱۰.